

การบริหารงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Academic Administration for Educational Management of Distance Learning Television of Small-sized Schools in The Three Southern Border Provinces

นิดา มั่นดี^{1*}, อีร์ หฤทัยธนาสันต์², ผ่องศรี วาณิชย์ศุภวงค์³, และ นิเลาะ แวอุเซ็ง⁴
Nida Mundee¹, Theera Haruthaithanasan², Pongsri Vanitsupavong³, and Niloh Wae-u-seng⁴

¹สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

¹Educational Administration, Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus

²ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

²Department of Educational Administration, Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus

³สาขาภาวะผู้นำการจัดการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

³Leadership in Educational Management, Faculty of Education, Suratthani Rajabhat University

⁴สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

⁴Islamic Educational Administration and Management, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus

*ติดต่อผู้เขียน mewmy_49@yahoo.com

ส่งบทความ 30 เมษายน 2561 ■ แก้ไข 1 มิถุนายน 2561 ■ ตอรับ 12 มิถุนายน 2561 ■ เผยแพร่ 22 กรกฎาคม 2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้เป็นแบบ cased study ซึ่งศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (good practice) ด้านการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 21 คน เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ครูวิชาการ และครูผู้สอนจากโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (O-NET) สูงกว่าระดับประเทศ จำนวน 3 โรงเรียน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การวัดประเมินผลการเรียนการสอน และ 4) การนิเทศติดตามและประเมินผล

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, โรงเรียนขนาดเล็ก, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

This qualitative research is a cased study of small-sized schools with good practice in the educational management of distance learning television (DLTV). This research aimed to study guidelines of academic administration for educational management of distance learning television of small-sized school in the three southern border provinces. The purposeful selection were 21 key informants included administrators, academic teachers and teachers from 3 small-sized schools that had ordinary national education test (O-NET) higher than the national level in Pattani, Yala and Narathiwat. Research instruments were a semi-structured interview protocol, including in-depth interview related with documents study. Data were analyzed by using content analysis. The finding found that guidelines of academic administration for educational management of distance learning television of small-sized school in the three southern border provinces were 1) academic planning 2) teaching and learning 3) measurement of learning outcomes and 4) supervision, monitoring and evaluation.

Keywords: academic administration, distance learning television, small-sized schools, southern border provinces

■ บทนำ

ความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) ถือได้ว่าเป็นการจัดการศึกษาที่ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนในทุกห้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ครูสามารถจัดการเรียนรู้ในทุกสาระได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนและครูได้เข้าถึงสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย นักเรียนและครูมีเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การนำเทคโนโลยีการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมาดำเนินงานโดยเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา มีการจัดสภาพการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างครบถ้วน ทั้งกระบวนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการสร้างความรู้จากการลงมือปฏิบัติ เนื้อหา ตลอดจนสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน อันจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้กับประชาชนไทยทุกคน รัฐบาลภายใต้การนำของคณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงได้ประกาศนโยบายการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

นโยบายการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กเกิดขึ้นจากข้อสั่งการของหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องเร่งรัดดำเนินการในประเด็นด้านการศึกษาเรื่องการขาดแคลนครูในโรงเรียนพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็ก จึงได้พิจารณาให้มีการศึกษาและขยายผลโครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมไปยังพื้นที่อื่น ๆ โดยกำหนดให้ใช้การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในโรงเรียนขนาดเล็กทั่วประเทศ จำนวน 15,369 โรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาวันที่ 5 ธันวาคม 2557 2) เพื่อช่วยแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบปัญหาการมีครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก และ 3) เพื่อขยายผลโครงการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมไปยังพื้นที่อื่น ๆ ให้มีผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 หรือสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ครูผู้สอนร้อยละ 80 สามารถจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ร้อยละ 100 สามารถบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558)

จากการดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดของโรงเรียน ได้จัดทำคู่มือการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีองค์ประกอบในการดำเนินการที่เป็นแนวทางให้โรงเรียนนำไปใช้กับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีแนวดำเนินการให้โรงเรียนนำไปใช้ แต่ยังคงขาดรายละเอียดที่เป็นรูปธรรมในการดำเนินการอย่างชัดเจนและแนวทางไม่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีความแตกต่างกับพื้นที่อื่น ๆ ในหลาย ๆ ด้าน เช่น เรื่องของภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นอุปสรรค และข้อจำกัดต่อการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก และขยายโอกาสให้นักเรียนโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลได้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งนี้การดำเนินการเริ่มมาตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 เป็นต้นมา ยังคงพบว่าการดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังขาดประสิทธิภาพ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมจำแนกเป็นปัญหาด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้ 1) ปัญหาด้านผู้เรียนคือ นักเรียนเรียนตามคุณครูต้นทางไม่ทัน เนื่องจากจากการไม่เข้าใจในบทเรียนและการอธิบายเนื้อหาบางเรื่อง เพราะนักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก จึงทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจในภาษาที่ครูต้นทางใช้ในการเรียนการสอน 2) ปัญหาด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนไม่เพียงพอกับจำนวนชั้นเรียนต้องวิ่งสอนระหว่างชั้น เพราะนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องมีครูผู้สอนปลายทางคอยควบคุม ดูแล และเป็นผู้ช่วยครูต้นทาง 3) ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์เสริม คือ ระบบไฟฟ้าของโรงเรียนไม่เพียงพอต่อการใช้งานของอุปกรณ์ทางไกลผ่านดาวเทียม ทำให้เจอปัญหาไฟฟ้าตกบ่อย ๆ รวมถึงการติดตั้งอุปกรณ์โทรทัศน์ในห้องเรียนไม่เป็นไปตามที่กำหนดว่าต้องอยู่ระดับสายตาของผู้เรียน 4) ปัญหาด้านอาคารสถานที่ จำนวนห้องเรียน

ไม่เพียงพอ จำเป็นต้องใช้ห้องเรียนหนึ่งห้องต่อการเรียน 2 ชั้นเรียนโดยใช้จากกันกลางแต่ก็ยังมีเสียงดัง ทำให้เกิดการรบกวนกัน และ (5) ปัญหาเรื่องโครงสร้างเวลาเรียนสำหรับโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนอิสลามแบบเข้ม จะมีปัญหาในเรื่องของเวลาในการจัดการเรียนรู้ที่ตรงกับเวลาของโรงเรียนต้นทาง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1, 2558)

การดำเนินการในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารและครูผู้สอนยังไม่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ การขาดแนวทางที่เฉพาะเจาะจงสำหรับบริบทสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จึงทำให้โรงเรียนแต่ละโรงดำเนินการไปตามวิธีการของตนเอง ซึ่งในภาพรวมที่ปรากฏจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการดำเนินการโดยไม่ได้มีการวางแผนการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม ไม่มีการวิเคราะห์แนวนโยบายมาจัดทำเป็นคู่มือการดำเนินงานของผู้บริหารและครูผู้สอน เพียงแต่ให้นักเรียนเรียนรู้และทำกิจกรรมไปกับครูต้นทาง จึงทำให้การใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมไม่เกิดผลกับนักเรียนอย่างคุ้มค่า ในขณะที่เดียวกันก็มีโรงเรียนขนาดเล็กบางโรงสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 จากการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิธีการปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการของผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นสิ่งที่ทันสมัย เหมาะสมกับยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น โดยเฉพาะกับการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ หากได้มีแนวทางที่ชัดเจน สามารถเป็นแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเกิดขึ้นมาเป็นตัวแบบให้กับโรงเรียนขนาดเล็กได้ ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูไม่ครบชั้นและไม่ตรงตามวิชาเอกซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของนโยบายการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ต้องการทดแทนครูวิชาเอกสำคัญที่ขาดแคลน เป็นการขยายโอกาสให้นักเรียนได้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกลเมืองหลวง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการ

สำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนใต้ได้มีแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่เหมาะสม และนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กให้สูงขึ้นต่อไป

■ วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

■ กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับขอบข่ายการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน แนวคิด ทฤษฎีและหลักการของการจัดการศึกษาทางไกล และบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดดังต่อไปนี้

งานวิชาการของโรงเรียน จากการศึกษาขอบข่ายการบริหารงานวิชาการตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ 17 งาน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556) สรุปองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้เป็น 4 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานวิชาการมีประเด็นสำคัญ คือ การปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และการจัดทำแผนสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอน มีประเด็นสำคัญ คือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ และการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 3) การวัดประเมินผล การจัดการเรียนการสอนมีประเด็นสำคัญ คือ กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตร จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล จัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ช่วงชั้น และจัดให้มีการซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล และ 4) การนิเทศติดตามและประเมินผล มีประเด็นสำคัญ คือ จัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพทั่วถึงและต่อเนื่องเป็นระบบและเชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

แนวคิดและหลักการของการบริหารจัดการการศึกษาทางไกล มีนักวิชาการที่ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับแนวคิด

การศึกษาทางไกลไว้หลายท่านอย่างสอดคล้องกัน คือ ศุภชัย ตันศิริ (2555) Holmberg (1995) และ Nanda (1998) ว่าการจัดการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นการศึกษาที่อาศัยสื่อการเรียนการสอนในลักษณะสื่อประสม โดยผู้สอนและผู้เรียนแยกห่างกันแต่สามารถติดต่อปฏิสัมพันธ์ต่อกันได้ โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองมีการใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อในการนำเสนอเนื้อหา โดยสถาบันการศึกษาเป็นผู้บริหารจัดการ โดยหลักการของการจัดการศึกษา คือ 1) เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ต้องอยู่ในที่เดียวกัน 2) เป็นการเรียนการสอนที่เน้นการศึกษาด้วยตนเอง 3) มีการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ เทปเสียง คอมพิวเตอร์ ดาวเทียม ฯลฯ เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ อาจใช้สื่อบุคคลบ้างเป็นครั้งคราวเป็นการเสริม 4) มีการจัดเตรียมสื่ออย่างเป็นระบบก่อนการเรียนการสอน คณะผู้รับผิดชอบหรือสถาบันผู้จัดการเรียนการสอนทางไกล จะต้องมีการเตรียมความพร้อมในระบบการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของระบบการเรียนการสอนแบบทางไกล และ 5) เป็นการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนจำนวนมากสามารถจัดให้ผู้เรียนทั่วประเทศ สำหรับการบริหารจัดการการศึกษาทางไกล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2558) นำเสนอแนวคิดการบริหารจัดการไว้ 2 ระดับ คือ 1) ระดับบริหาร ประกอบด้วย การวางแผนกลยุทธ์ การจัดองค์การการบริหารและการจัดการ การศึกษา การบริหารและการจัดการทรัพยากร การควบคุม ติดตามและประเมินผล และ 2) ระดับปฏิบัติ ประกอบด้วย การประเมินความต้องการการพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนการสอนการพัฒนาสื่อ การดำเนินการเรียนการสอน การจัดบริการสนับสนุนผู้เรียน และการประเมินผล

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางไกล ประกอบด้วย transactional distance ของ Michael Moore กล่าวถึงลักษณะของการเรียนการสอนแบบบรรยายจะลดลงเรื่อยๆ เมื่อมีการใช้สื่อเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งสื่อสามารถใช้สอนแทนการบรรยายได้ จึงทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีลักษณะผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองมากขึ้น (Moore, 2007) นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ (adult learning theory) กล่าวถึงการสอนผู้ใหญ่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าผู้ใหญ่แต่ละคนเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ มีความสามารถที่จะชี้แนะตนเองได้ ดังนั้น บทบาทของครูจะไม่ใช่ผู้สอนแต่เพียงฝ่ายเดียวแต่ครูจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ เป็นผู้ช่วยในการวิเคราะห์ความต้องการ วิเคราะห์ปัญหาของผู้เรียน วางวัตถุประสงค์และ

ออกแบบประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ (Knowles, 1978) นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีการเรียนรู้ที่เป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่ต้องศึกษา เพราะทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ จะช่วยให้เข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ของการศึกษาทางไกล อันจะส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน ทำให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาทางไกลได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บริบทโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556) ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทั้ง 9 เขต ปัญหาโดยทั่วไปของโรงเรียนขนาดเล็ก จำแนกตามการบริหารงาน สามารถสรุปได้ดังนี้ คือ ด้านวิชาการ มีปัญหาการขาดแคลนสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย และเพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนมีปัญหาในการคิดวิเคราะห์และการคิดคำนวณทำให้ผลสัมฤทธิ์ต่ำ ด้านบุคลากร มีครูผู้สอนไม่ครบชั้นและคุณวุฒิไม่ตรงตามวิชาเอก ขาดบุคลากรสายสนับสนุนการสอน เช่น ครูธุรการ ครูการเงินพัสดุ และมีการโยกย้ายของผู้บริหารอยู่เสมอ ด้านงบประมาณ คือ โรงเรียนขนาดเล็กมีงบประมาณน้อย ไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการให้ครอบคลุมทุกเรื่องในโรงเรียน ด้านการบริหารทั่วไป จะเห็นได้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีอาคารเรียนเก่า ชำรุดทรุดโทรม ไม่เพียงพอต่อความต้องการในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะห้องปฏิบัติการต่าง ๆ รวมไปถึงขาดเครื่องมือสื่อสาร ระบบอินเทอร์เน็ต ความเร็วสูง และด้านการบริหารจัดการ ขาดการประสานกับหน่วยงานภายนอกที่จะเข้ามามีส่วนร่วมช่วยในการสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2553; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556) การดำเนินการนำนโยบายการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเริ่มขึ้นในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน พบว่า การดำเนินการโดยส่วนมาก ยังขาดประสิทธิภาพในการใช้สื่อเทคโนโลยีทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1, 2558) จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดที่ได้กล่าวมาทั้งหมดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยนี้ และสรุปไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม
 ของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การบริหารงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม	แนวคิด ทฤษฎีและหลักการการจัดการศึกษาทางไกล	ปัจจัยเฉพาะบริบทโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
1. การวางแผนงานวิชาการ - การปรับหลักสูตรสถานศึกษา - การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย - การจัดทำแผนสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา	แนวคิดการบริหารและการจัดการการศึกษาทางไกล (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2558) - การวางแผนกลยุทธ์ - การพัฒนาหลักสูตร - การจัดองค์การ - การบริหารจัดการทรัพยากร	1. การปรับโครงสร้างเวลาเรียนมีข้อจำกัดเรื่องของเวลาเช้าและเลิกเรียนเนื่องจากผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ 2. โรงเรียนขนาดเล็กบางโรงเรียนที่มีสื่อสาม-ศึกษาแบบเข้ม จะมีข้อจำกัดเรื่องของเวลาในการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม 3. วัฒนธรรมท้องถิ่นในบางพื้นที่มีผลต่อการให้ความร่วมมือกับโรงเรียน
2. การจัดการเรียนการสอน - การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ - การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ - การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	1. transactional distance theory 2. ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ 3. มีการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา 4. การออกแบบการเรียนการสอน 5. การดำเนินการเรียนการสอน	1. โรงเรียนขนาดเล็กขาดแคลนครู อาจารย์สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และงบประมาณในการบริหารจัดการ 2. โรงเรียนขนาดเล็กมีครูไม่เพียงพอกับจำนวนชั้นเรียน ทำให้มีผลกระทบกับการจัดครูเข้าประจำห้องเรียนเพื่อทำหน้าที่ครูผู้ช่วยสอนได้ครบทุกชั้น
3. การวัดประเมินผลการเรียนการสอน - กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผล - จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล - จัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ - จัดให้มีการซ่อมเสริมเพื่อพัฒนาผู้เรียน	แนวคิดการบริหารจัดการการศึกษาทางไกล (มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาธิราช, 2558) - การวัดประเมินผล	1. ข้อจำกัดเรื่องของเวลาในการวัดผล โดยเฉพาะปลายภาคเรียน ซึ่งเวลาของบางโรงเรียนไม่สามารถจัดให้ตรงกับกับการประเมินของโรงเรียนต้นทางได้ 2. เครื่องมือวัด ประเมินผลไม่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
4. การนิเทศติดตามและประเมินผล - จัดการนิเทศภายในสถานศึกษา - การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา	แนวคิดการบริหารจัดการการศึกษาทางไกล (มหาวิทยาลัยสุโขทัย-ธรรมาธิราช, 2558) - การควบคุมติดตามและประเมินผล - การประเมินความต้องการ	1. ข้อจำกัดเรื่องของเวลาในการเข้าเรียนและเลิกเรียน 2. การรับการนิเทศติดตามโดยหน่วยงานต้นสังกัดไม่ต่อเนื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การศึกษารณศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยคัดเลือกโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการเลือกโรงเรียนแบบเจาะจง

(Law et al., 1998) เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีวิธีการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ดี โดยเลือกโรงเรียนขนาดเล็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติปีการศึกษา 2558 สูงกว่าระดับประเทศและอยู่ในลำดับต้นของแต่ละจังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมจำนวน 3 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูวิชาการ ครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ

นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 33 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Law et al., 1998)

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสำหรับจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูวิชาการและครูผู้สอน เก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติที่ดีในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมให้กับโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีคุณภาพ

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสำหรับจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกับการศึกษาเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้เนื้อหา (ความหมาย) จัดกลุ่มความหมาย หาประเด็น เชื่อมโยงประเด็นต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เก็บข้อมูลและวิเคราะห์เพิ่มเติมจนแสดงความสัมพันธ์และตอบคำถามวิจัยได้ชัดเจน (Crabtree & Miller, 1992, อ้างถึงใน เบญจา ยอดดำเนิน-แอตติกัจ และ กาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2552) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ถอดเทปบทสัมภาษณ์วิธีการปฏิบัติที่ดีของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 3 โรงเรียน นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์แล้วบันทึกเป็นไฟล์เอกสารไว้ในคอมพิวเตอร์ เพื่อความสะดวกในการเรียกใช้ข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ 2) อ่านข้อมูลอย่างละเอียดจนกระทั่งเข้าใจและจับประเด็นสำคัญหลัก ๆ (Patton, 2002) ของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบใน 2 ลักษณะ คือ เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของข้อมูล (Neuman, 2006) เพื่อให้ได้ข้อสรุปและรายละเอียดของข้อมูลที่สมบูรณ์ในแต่ละประเด็น 3) ตรวจสอบข้อมูลที่ได้ออกแบบแนวคิดการวิจัย

และจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 อีกครั้งเพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้รับความสมบูรณ์โดยพิจารณาจากความอิมิตัวของข้อมูลว่าเพียงพอต่อการได้แนวทางการบริหารงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4) การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะรักษาความลับข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคน โดยใช้ชื่อสมมติเพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานหรือหน่วยงานของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งการรักษาความลับของข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลสำคัญถือเป็นจรรยาบรรณที่นักวิจัยเชิงคุณภาพต้องตระหนัก (Fraenkel & Wallen, 2006) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นผู้ใช้ข้อมูลเท่านั้น และจะทำลายข้อมูลทันทีหลังจากเสร็จสิ้นงานวิจัยนี้

การสร้างที่น่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพในการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัยในครั้งนี้ ด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) คือ ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) โดยการสัมภาษณ์ สังเกต และศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยใช้เวลาที่เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ศึกษา คือ มีการติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อทำความคุ้นเคยและเพื่อรู้จักผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนการเก็บข้อมูลเพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Lincoln & Cuba, 1985) และในขณะที่ทำการสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยใช้หลักของการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดี (rapport) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อจะช่วยให้นักวิจัยได้ข้อมูลที่แท้จริงและน่าเชื่อถือ (Patton, 2002) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้การตรวจสอบข้อมูลที่ได้ออกมาโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญและกลุ่มเพื่อนนักวิจัยและการใช้หลักฐานร่องรอยต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย เช่น สมุดบันทึกการสังเกตการณ์ในภาคสนาม และใบสำเนาถอดเสียงถ้อยคำให้สัมภาษณ์ (องอาจ นัยพัฒน์, 2551)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยประกอบด้วย บริบททั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และแนวทางการบริหารงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมตามกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การวัดประเมินผลการเรียนการสอน และ 4) การนิเทศติดตามและประเมินผล ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

บริบททั่วไปของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาข้อมูลในการวิจัยของโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 3 โรงเรียนจากจังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาสพบว่า โรงเรียนมีจำนวนนักเรียนอยู่ระหว่าง 80-100 คน เฉลี่ยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ต่อห้องเรียน ประมาณ 8-12 คน และนักเรียนสองในสามโรงเรียน ร้อยละ 100 นับถือศาสนาพุทธ ส่วนอีกหนึ่งโรงเรียน ร้อยละ 80 ของนักเรียนนับถือศาสนาพุทธ อีกร้อยละ 20 นับถือศาสนาอิสลาม โรงเรียนทุกโรงเรียนมีผู้บริหาร ซึ่งแต่ละคนปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนแห่งนี้ในช่วง 5-10 ปี มีครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 แต่มีหนึ่งโรงเรียนในจำนวนสามโรงเรียนมีครูไม่ครบชั้น ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 คือ ครูคนเดียวกัน ส่วนครูวิชาการของโรงเรียนก็จะเป็นหนึ่งในครูประจำชั้นด้วย ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี เพราะเป็นคนในพื้นที่และไม่คิดจะย้ายออก

โรงเรียนมีอุปกรณ์ทางไกลผ่านดาวเทียมครบถ้วน สมบูรณ์อยู่ในสภาพใช้งานได้ ประกอบด้วยจานรับสัญญาณดาวเทียม จำนวน 3 ชุด โดย 1 ชุดใช้ได้กับ 2 ห้องเรียน เครื่องรับสัญญาณและโทรทัศน์จำนวน 6 ชุด ติดตั้งในห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 การติดตั้งก็อยู่ในระดับที่เหมาะสมกับสายตาของนักเรียน ห้องเรียนทุกห้องมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม แม้บางห้องเรียนจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ห้องย่อย แต่ก็ได้มีการจัดการให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนมีภูมิทัศน์โดยรอบสวยงาม ภายในห้องเรียนสะอาดเรียบร้อย ตกแต่งอย่างสวยงามและจัดป้ายนิเทศเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียน

การบริหารงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย การวางแผนงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผลการเรียนการสอน และการนิเทศติดตามและประเมินผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การวางแผนงานวิชาการ

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ผู้บริหารทุกโรงเรียนให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายทั้งครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน ในการ

ร่วมกันจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีการประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความพร้อมให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและเตรียมการในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียน ดังที่ผู้บริหารโรงเรียนจังหวัดปัตตานีได้กล่าวว่า

“...เริ่มแรก มีการประชุมครูก่อนว่าสาเหตุที่เรามาใช้ดาวเทียมเพราะครูไม่ครบชั้น เป็นขนาดเล็กและครูน้อย สองครูพร้อมและยอมรับในการใช้สื่อตัวนี้หรือเปล่า และสามความพร้อมของนักเรียนแต่ละระดับชั้น...ต่อมาก็ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษากับผู้ปกครองว่าเราจะนำสื่อตัวนี้ซึ่งเป็นโครงการของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาใช้เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นครูไม่ตรงตามวิชาเอก... สุดท้ายเราก็ชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียนในการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม...”

สำหรับผู้บริหารอีกสองโรงเรียนก็ให้ข้อมูลในลักษณะเดียวกันกับโรงเรียนแรก และเมื่อได้ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจไปแล้ว โรงเรียนก็จะมาดำเนินการวางแผนในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารครูฝ่ายวิชาการร่วมกับครูทุกคนต้องมาร่วมกันพิจารณาปรับโครงสร้างเวลาเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง (โรงเรียนวังไกลกังวล) และบริบทของโรงเรียนก่อนที่จะนำไปสู่การจัดทำแผน หรือโครงการ/กิจกรรมการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสามโรงเรียนยังไม่มีโรงเรียนจัดทำเป็นแผนการจัดการศึกษาเฉพาะเรื่องของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่เต็มรูปแบบ อันประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ โครงการ/กิจกรรมสำหรับเป็นคู่มือให้ผู้บริหารและครูผู้สอนใช้สำหรับการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีแต่จัดทำเป็นแผนงานสำหรับไว้จัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับครูวิชาการดังที่ผู้บริหารโรงเรียนจังหวัดยะลากล่าวว่า “...ที่โรงเรียนให้ฝ่ายวิชาการทำแผนเกี่ยวกับการสอนดาวเทียมโดยเฉพาะนะ แล้วก็ให้ครูวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบ...” ส่วนผู้บริหารโรงเรียนจังหวัดนราธิวาสกล่าวว่า “...โรงเรียนทำแผนการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอีกเล่มหนึ่งที่ไม่รวมอยู่ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน แต่ก็ไม่ได้ลงรายละเอียดถึงการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจขนาดนั้น...” ส่วนผู้บริหารโรงเรียนจังหวัดปัตตานีกล่าวว่า “โรงเรียนทำเป็นโครงการหนึ่งที่อยู่ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน” ซึ่งจะเห็นได้ว่าโรงเรียนทั้งสามโรงเรียนมีการจัดทำแผนสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม แต่ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปซึ่งไม่ได้เป็นลักษณะของแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการ

ศึกษาที่ผ่านกระบวนการในการจัดทำแผนอย่างเป็นขั้นตอน

2. การจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า โรงเรียนทุกโรงเรียนมีการปรับตารางเวลาเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง โดยทุกโรงเรียนจะยึดตารางเรียนของโรงเรียนวังไกลกังวลเป็นหลักแล้วปรับให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เพราะบางโรงเรียนที่มีนักเรียนมุสลิมจะต้องเรียนอิสลามศึกษาดังที่ครูผู้สอนจังหวัดนราธิวาสกล่าวว่า *“...ก็ยึดของโรงเรียนวังไกลกังวลเป็นหลักคะ แต่ก็ต้องปรับในส่วนของวิชาอิสลามศึกษา เพื่อเอื้อให้ครูได้สอนอิสลามศึกษาด้วย...”* สำหรับอีกสองโรงเรียนที่นักเรียนไม่ต้องเรียนอิสลามศึกษาก็ปรับให้เข้ากับจุดเน้นของโรงเรียนและสภาพผู้เรียนเป็นหลัก ดังที่ครูวิชาการจังหวัดปัตตานีกล่าวว่า *“...เราใช้เวลาตามดาวเทียมเขาสอนเข้า 3 บ่าย 3 แต่เราปรับนิดหนึ่งตรงที่ช่วงบ่ายเค้าสอนเสริม แต่เราเอามาสอนวิชาหลัก...”* นอกจากนี้ยังมีในส่วนของการศึกษาคู่มือครูสอนทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับโรงเรียนปลายทางเพื่อจัดทำกำหนดการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ทั้งนี้ในส่วนของการจัดห้องเรียนครูผู้สอนทุกคนได้ยึดหลักการของการติดตั้งโทรทัศน์ให้มีความสูงเหมาะสมกับระดับสายตาของนักเรียน คือ ประมาณ 1.50-1.60 เมตร หรือประมาณระหว่างกลางกระดานดำหน้าห้องเรียน โดยมีระยะห่างจากนักเรียนแถวหน้าสุดถึงโทรทัศน์ ประมาณ 2 เมตร หรือตามความเหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับสายตาของนักเรียน ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนครูดำเนินการจัดการเรียนการสอนในฐานะผู้ช่วยครูโรงเรียนต้นทาง โดยจะคอยสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน และคอยช่วยเหลือแนะนำบทเรียนที่นักเรียนเรียนรู้กับครูต้นทางแล้วไม่เข้าใจด้วยวิธีการต่างๆ เช่น อธิบายซ้ำพร้อมยกตัวอย่าง เทียบเคียงคำในภาษาที่นักเรียนเข้าใจ เป็นต้น ซึ่งสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้มากขึ้น ซึ่งครูผู้สอนทั้งสามโรงเรียนปฏิบัติเหมือนกันในการคอยช่วยเหลือดูแลนักเรียนไปในระหว่างการเรียนกับครูต้นทาง อาจแตกต่างกันตรงวิธีการที่จะเลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียน ดังที่ครูผู้สอนจังหวัดปัตตานีกล่าวว่า *“...เวลาที่นักเรียนไม่เข้าใจที่ครูผู้สอน เราก็ต้องอธิบายเพิ่มเติมยกตัวอย่างหรือเปรียบเทียบคำที่นักเรียนพอจะเข้าใจได้บ้างขึ้น...”* จะเห็นได้ว่าสิ่งสำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องมีครูช่วยสอนประจำห้องเรียน จึงจะทำให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

3. การวัดประเมินผลการเรียนการสอน

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ทุกโรงเรียนยึดแนวการวัดประเมินผลของโรงเรียนตัวเองเป็นหลักเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของนักเรียน ซึ่งอาจจะใช้แนวทางการวัดผลของโรงเรียนต้นทางบ้าง แต่ก็ต้องพิจารณาเลือกที่มีความเหมาะสมกับนักเรียนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจังหวัดยะลากล่าวไว้สอดคล้องกันว่า *“...ส่วนใหญ่ทางโรงเรียนจะออกข้อสอบวัดผลตามตัวชี้วัดแต่ละหน่วยเอง ออกข้อสอบปลายภาคเอง เพราะของเขายากเกินไป อาจจะมีการให้ครูบูรณาการข้อสอบร่วมกันบ้าง แต่ก็ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับนักเรียนของเราเป็นสำคัญ...”* ส่วนการวัดประเมินผลการจัดการศึกษาทุกโรงเรียนมีคู่มือการวัดประเมินผลของโรงเรียนและดำเนินการตามแนวทางของตนเอง แต่สำหรับเครื่องมือการวัดและประเมินผลในระดับหน่วยการเรียนรู้ และการวัดผลปลายภาคเรียน อาจจะมีการบูรณาการข้อสอบของโรงเรียนต้นทางบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของนักเรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้สิ่งหนึ่งที่สำคัญที่ผู้บริหารท่านหนึ่งสะท้อนมาว่า การบันทึกผลหลังสอนของครูผู้สอนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ครูได้ศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างแท้จริง โรงเรียนกำหนดให้ครูได้บันทึกผลสอนอย่างละเอียดเพื่อการพัฒนาให้นักเรียนได้ตรงตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

4. การนิเทศติดตามและประเมินผล

จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบทุกโรงเรียนได้มีการนิเทศติดตามการดำเนินการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการหลากหลาย เช่น การนิเทศการเรียนการสอนในห้องเรียน ดังที่ผู้บริหารโรงเรียนจังหวัดนราธิวาสกล่าวว่า *“...โรงเรียนจะกำหนดปฏิทินการนิเทศการเรียนการสอนของครูทุกภาคการศึกษา โดย ผอ. กับครูวิชาการหรือครูประจำช่วงชั้น จะเป็นทีมนิเทศหรือบางที่ ผอ. ก็จะไปสังเกตการสอนบ้างแล้วแต่ช่วงเวลาและความเหมาะสม...”* ส่วนการประเมินการบริหารจัดการนั้นเป็นภาพรวมของโรงเรียน ทุกโรงเรียนได้รับการประเมินจากศึกษานิเทศก์ประจำเขตพื้นที่การศึกษาที่เข้ามาประเมินการบริหารจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้โรงเรียนได้นำข้อมูลไปพัฒนาปรับปรุงให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ดังที่ครูวิชาการจังหวัดปัตตานีกล่าวว่า *“...ส่วนใหญ่ทางเขตเขาก็จะเข้ามาเพื่อดูว่าเรดำเนินการอย่างไร มีปัญหาอะไรไหม แล้วก็ติดตามข้อมูลตามแบบเก็บข้อมูลของ สพฐ. เพื่อประเมินดูว่าการดำเนินการของเราเป็นอย่างไร และก็กลับมาดูผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน*

และครูเป็นอย่างไรบ้าง...” อีกส่วนหนึ่งโรงเรียนได้มีการจัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการของผู้บริหารโดยให้ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งจากการประเมินผลก็พบว่าผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความพึงพอใจในการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของผู้บริหารภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยได้นำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่สามารถกำหนดเป็นขอบข่ายงานสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ประกอบด้วย การวางแผนงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผลการเรียนการสอน และการนิเทศติดตามและประเมินผล ซึ่งในแต่ละขอบข่ายงานประกอบไปด้วยการดำเนินการที่ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถขับเคลื่อนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยจะสรุปและอภิปรายผลตามขอบข่ายงาน ดังต่อไปนี้

1. การวางแผนงานวิชาการ พบว่า ผู้บริหารดำเนินการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำสู่การวางแผนการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยมีการปรับโครงสร้างเวลาเรียนให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ได้กำหนดองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญสำหรับใช้ในการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ คือ การขับเคลื่อนและสร้างความเข้มแข็ง โดยต้องมีการสร้างความตระหนักและความเข้าใจในหลักการ แนวคิดของการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยี การศึกษาทางไกล การบริหารจัดการศึกษาและการส่งเสริมสนับสนุน ทรัพยากรทางการศึกษาในการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะเป็นจุดเริ่มต้นในการนำไปสู่การวางแผนและจัดทำแผนการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนควรมีการดำเนินการจัดทำแผนที่เป็นไปตามหลักการของการวางแผนกลยุทธ์ ดังที่ Campbell, MacLennan, Jorgensen และ Mintzer (1983) ได้นำเสนอการบริหารจัดการสถานศึกษาของโรงเรียนไว้ว่าโรงเรียนต้องมีการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย กำหนดกลยุทธ์ และมาตรการที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน และสอดคล้องกับที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2558)

ได้กล่าวถึงการบริหารและการจัดการศึกษาทางไกลว่า ผู้บริหารต้องมีการวางแผนกลยุทธ์เพื่อเป็นการวางทิศทางในการดำเนินการขององค์กรไปสู่เป้าหมาย ประกอบด้วย 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ 2) การวางแผนเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรขององค์กร ด้านโครงสร้างพื้นฐาน บุคลากร การเงิน การบริหารงานวิชาการ กล่าวคือ โรงเรียนต้องจัดทำแผนการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยมีการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ วางแผนอย่างเป็นระบบ กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนโดยใช้กระบวนการที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จ

2. การจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้สอนมีการปรับตารางเวลาเรียนให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง ครูได้ศึกษาคู่มือครูสอนทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับโรงเรียนปลายทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ครูจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม และทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยครูโรงเรียนต้นทางในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างมีประสิทธิภาพว่าครูควรต้องศึกษา ทบทวนหลักสูตรสถานศึกษาโครงสร้างเวลาเรียนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับโครงสร้างเวลาเรียนของโรงเรียนวังไกลกังวล จัดทำตารางสอนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับตารางออกอากาศแต่ละวันจากสถานีวิทยุโทรทัศน์การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม วางแผนการจัดการในชั้นเรียน เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ใบงาน ใบความรู้และกิจกรรมเสริม ตามที่คู่มือสอนทางไกลผ่านดาวเทียมกำหนด ร่วมจัดการเรียนการสอนไปพร้อมกับโรงเรียนต้นทางและให้นักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนตามตารางออกอากาศแต่ละครั้งอย่างครบถ้วนและครูต้องอยู่กำกับดูแล แนะนำนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าครูมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองจากการเป็นครูผู้สอนมาเป็นผู้ช่วยครูของโรงเรียนต้นทาง คอยดูแล กำกับและสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน เพื่อช่วยเหลือนักเรียนเมื่อมีปัญหาจากการเรียนการสอนของครูต้นทาง โดยเฉพาะนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นในการสื่อสารทำให้ยังมีปัญหาในการทำความเข้าใจบทเรียน ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญสำหรับห้องเรียนที่จัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม

3. การวัดประเมินผลการเรียนการสอน พบว่า โรงเรียนมีแนวทางในการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลาง ครูผู้สอนมีการจัดทำเครื่องมือวัดประเมินผลตัวชี้วัดโดยบูรณาการข้อสอบจากโรงเรียนต้นทางและจัดทำเอง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทของนักเรียนเป็นสำคัญ ประเด็นสำคัญของการวัดประเมินผลการเรียนการสอน คือการเน้นการประเมินตัวชี้วัดเพื่อศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ครูจึงต้องมีกระบวนการสอนอย่างละเอียดด้วยทุกครั้ง เพื่อพิจารณาหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาักเรียนที่ไม่ผ่านตัวชี้วัด และส่งเสริมนักเรียนอื่น ๆ ให้ได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมได้อย่างไร รวมทั้งบันทึกหลังสอนนี้จะนำไปสู่การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน และทำให้ครูผู้สอนรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น นอกจากนี้ข้อมูลส่วนนี้ก็จะได้รายงานผลต่อฝ่ายวิชาการและผู้บริหารโรงเรียนได้รับทราบต่อไปดังที่ยุทธนา ปฐมวรชาติ (2551) ได้เขียนบทความวิชาการเรื่องการศึกษากฎเกณฑ์ทางไกลผ่านดาวเทียม: นวัตกรรมการศึกษาที่สร้างโอกาสและทางเลือกใหม่ในการสร้างสรรคคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก กล่าวถึงการตรวจสอบ ประเมินผลว่า ผู้บริหารควรติดตามตรวจสอบการปฏิบัติของครูจากบันทึกการสอน แนวทางการติดตามช่วยเหลือและพัฒนาหรือส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ครูบันทึกในแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อสะท้อนผลที่เกิดขึ้นนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประสิทธิผลตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่หลักสูตรกำหนด

4. การนิเทศติดตามและประเมินผล พบว่า ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบมีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างต่อเนื่อง และมีการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียน ซึ่งการดำเนินการที่กล่าวมานั้นถือเป็นเรื่องสำคัญของผู้บริหารที่จะต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจัง เพราะการนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกลของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ที่ได้ให้ความสำคัญกับการนิเทศติดตามและประเมินผลจนกำหนดเป็นองค์ประกอบหลัก คือองค์ประกอบการนิเทศติดตาม และองค์ประกอบประเมินผลและปรับปรุง ซึ่งเป็นการเน้นย้ำให้ผู้บริหารและครูผู้สอนตระหนักและเห็นความสำคัญของการดำเนินการนิเทศติดตามและประเมินผล โดยเฉพาะการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนยังเป็นจุดที่ควรมุ่งเน้นให้โรงเรียน

ได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม จะเห็นได้จากงานวิจัยของ ชัมบริ ยิวาต (2554) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษาในการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนเครือข่ายบ้านแปะบุญ อำเภอบาเจาะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1 พบว่า ในด้านประเมินผลครูยังขาดการนำข้อบกพร่องจากการใช้สื่อโทรทัศน์การศึกษามาแก้ไขก่อนการนำไปใช้สอนในครั้งต่อไป โรงเรียนโดยส่วนใหญ่ไม่มีการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งสภาพที่เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม หากผู้บริหารและครูผู้สอนไม่เห็นความสำคัญของการนิเทศ ติดตามและประเมินผล ก็จะทำให้การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการ

แนวทางการบริหารงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

ผู้วิจัยได้รวบรวมผลจากการศึกษาข้อมูลจากโรงเรียนขนาดเล็กทั้งสามโรงเรียน นำมาศึกษาวิเคราะห์กับหลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อบ่งชี้การดำเนินงานวิชาการสำหรับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับเป็นแนวทางให้โรงเรียนขนาดเล็กในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้นำไปปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนควรจัดทำแผนการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อใช้เป็นคู่มือสำหรับผู้บริหารและครูผู้สอนในการขับเคลื่อนการดำเนินการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. โรงเรียนต้องมีการสร้างความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมให้ประสบความสำเร็จ
3. โรงเรียนต้องปรับโครงสร้างเวลาเรียนให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง (โรงเรียนวังไกลกังวล) และให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน (การปรับโครงสร้างเวลาเรียนขึ้นอยู่กับจุดเน้นของแต่ละโรงเรียนด้วย)
4. ครูปรับตารางเวลาเรียนให้สอดคล้องกับโรงเรียนต้นทาง และเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดแก่ผู้เรียน
5. ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการศึกษาคู่มือครูสอนทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับโรงเรียนปลายทางอย่างละเอียด แล้วจัดทำกำหนดการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะใช้การจัดการเรียนการสอนทาง

ไกลผ่านดาวเทียม

6. ครูจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม และดำเนินการจัดการเรียนการสอนในฐานะผู้ช่วยครูโรงเรียนต้นทาง ทำหน้าที่คอยช่วยเหลือแนะนำบทเรียนที่นักเรียนเรียนรู้กับครูต้นทางแล้วไม่เข้าใจด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

7. ครูต้องมีการดำเนินการวัดประเมินผลตัวชี้วัดหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ตรงตามศักยภาพ โดยทำการบันทึกผลหลังสอนเพื่อรายงานฝ่ายวิชาการและผู้บริหารรับทราบ และทำการทบทวนประเมินผลปลายภาคเรียนโดยการคัดเลือกข้อสอบบางส่วนจากโรงเรียนต้นทางและออกข้อสอบด้วยตนเองให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด เพื่อนำผลการเรียนมาวิเคราะห์หาจุดที่ควรพัฒนาและจุดที่ควรส่งเสริมให้กับผู้เรียนต่อไป

8. ผู้บริหารต้องมีการกำหนดให้มีการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างต่อเนื่อง ทั้งแบบเป็นทางการ คือการกำหนดปฏิทินการนิเทศ และแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตามอย่างเป็นระบบ และการนิเทศแบบไม่เป็นทางการ คือ การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อพูดคุยปัญหาการเยี่ยมห้องเรียน และการพูดคุยเพื่อปรึกษาหารือ ขอคำแนะนำต่าง ๆ ซึ่งในการดำเนินการควรจัดบันทึกไว้ในสมุดนิเทศประจำตัวของครูผู้สอนแต่ละคนด้วย

9. โรงเรียนควรมีการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียน โดยการประเมินความพร้อมก่อนเปิดภาคเรียนและประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนเมื่อสิ้นภาคเรียน เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานของผู้บริหารและครูผู้สอนในการพัฒนาสำหรับภาคเรียนต่อไป และต้องมีการจัดเตรียมข้อมูลที่เป็นปัจจุบันสำหรับการรายงานและรับการนิเทศติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัด

10. โรงเรียนควรมีการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงและการพัฒนาการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ซัมปรี ยีวาตต์. (2554). *สภาพและปัญหาการใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อการศึกษา ในการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนเครือข่ายบ้านแปงบุญ อำเภอบาเจาะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1*. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.

เบญจา ยอดดำเนิน-แอ็ดติงก์, และ กาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย*. กรุงเทพฯ: ซีโน พับลิชชิ่ง.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2558). *เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาทางไกล ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 1*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ยุทธนา ปฐมวรชาติ. (2551). การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม: นวัตกรรมการศึกษาที่สร้างโอกาสและทางเลือกใหม่ในการสร้างสรรค์คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก. *วารสารวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ*, 11(2), 40-44.

ศุภชัย ต้นศิริ. (2555). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1. (2558). *รายงานผลการดำเนินการตามนโยบายการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก*. ปัตตานี: กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). *แนวทางการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผลโครงการขยายผลการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2558). *คู่มือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (ม.ป.ป.). *คู่มือรูปแบบการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *คู่มือการมอบอำนาจและการส่งเสริมการกระจายความรับผิดชอบเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2553). *การสอนแบบคละชั้นในโรงเรียนขนาดเล็ก Multigrade teaching in small school* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแพร่เขต 2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.

องอาจ นัยพัฒน์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สามลดา.

- Campbell, K. P., MacLennan, D. H., Jorgensen, A. O., & Mintzer, M. C. (1983). Purification and characterization of calsequestrin from canine cardiac sarcoplasmic reticulum and identification of the 53,000 dalton glycoprotein. *The Journal of Biological Chemistry*, 258(2), 1197-1204.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education* (6th ed.). New York: McGraw Hill.
- Holmberg, B. (1995). *Theory and practice of distance education*. London: Rutledge.
- Knowles, M. S. (1978). *The adult education movement in the United State*. New York: Holt Rinehart, and Winston.
- Law, M., Stewart, D., Letts, L., Pollock, N., Bosch, J., & Westmorland, M. (1998). *Guidelines from Critical review form-Qualitative studies*. Retrieved from: <http://fhs.mcmaster.ca/rehab/ebp/pdf/qualguidelines.pdf>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Moore, G. M. (2007). *Handbook of distance education*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Nanda, V. K. (1998). *Typology of distance teaching system*. New Delhi: Anmol Publication.
- Neuman, W. L. (2006). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (6th ed.). Boston: Pearson International Edition.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative evaluation and research methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.